

DET ÄR EN SPÄNNANDE UTVECKLING på gång inom forskningen på utbildningsfältet. Lärarna kommer i allt högre grad in som forskare, de studerar sin egen verklighet i stället för att nöja sig med den utanförståendes bilder och analyser. Den tid är snart förbi då lärarna var enbart konsumenter av ny kunskap. Nu blir de i allt högre grad också producenter. Genom detta insteg i kunskapssökandet blir det också större relevans i forskningen, sett till vad som är användbart i det dagliga skolarbetet. När lärare steg in i forskarvärlden blev resultaten oftast fantastiskt stimulerande för den enskilde, men till begränsad nytta för professionen. Nu kan vi skönja att undervisningen utvecklas tack vare nyvunna kunskaper och erfarenheter från skolvardagen. För att man ska kunna tala om en professionell kunskapsbas måste den delas av andra lärare, vara publik – det vill säga allmänt tillgänglig samt dokumenterad. Inte bara användningen, utan också utvecklingen, av kunskaperna måste ingå i den professionella yrkesutövningen.

I detta nummer av *Forskning om undervisning och lärande* ges exempel på FoU där man sökt sig bakom det synliga i lärarnas arbete, till deras funderingar över vad de ska ta upp, deras planering, deras bedömning etcetera. Här visas också hur lärare har tagit ytterligare ett steg i sin yrkesutövning; från val av stoff, att undervisa och välja hur det ska presenteras, till att vilja ta kontroll över tolkningen av sitt uppdrag. Det är vägen bort från den för lärarna självutplånande ordningen där andra forskningsdiscipliner och politiker har tolkningsföreträde.

JAG HAR VALT EN POSITIV ANSATS för att understryka att det som pågår är en kvalitativ och nödvändig förändring, men utvecklingen har bara börjat och det finns mycket mer att göra innan man verkligen kan tala om att lärare som praktiker och forskare är involverade i kunskapandet om sin egen vardag. Det handlar om ömsesidig respekt för de kunskapsprocesser som äger rum i skolor/förskolor och högskolor. Det räcker inte med enskilda initiativ. Skolhuvudmän och högskolor har ett gemensamt ansvar. Det gäller inte minst hur denna forskningsinriktning ska utvecklas. I detta nummer presenteras några aktuella utvecklingslinjer där både forskare och praktiker deltar. Det krävs också en kvantitativ förstärkning av forskningsresurserna för att förändringen skall märkas. Samtidigt måste det understry-

kas, att det krävs strukturer för att utvecklingen skall bli fruktbar; strukturer för anslagsfördelning, för dokumentationen och för spridningen av erfarenheter, teorier och resultat. Utan detta får forskningen inte någon given plats i skolans och förskolans värld. Det behövs en Forsknings- och utvecklingsorganisation.

I det avslutande bidraget i detta nummer behandlar Ingrid Carlgren en ytterst viktig aspekt på forskningsområdet, nämligen vilken slags forskning skolan behöver. Hon grupperar de olika ansatserna, och hennes genomgång leder fram till att utbildningsområdet saknar motsvarighet till den kliniska forskningen inom vårdområdet – en forskning som utgör en brygga mellan grundläggande teoretisk forskning och de praktiska verksamheterna. Enligt Ingrid Carlgren bör en klinisk forskning inom utbildningsområdet främst handla om att förbättra de pedagogiska praktikerna.

INLEDNINGSVIS I DETTA NUMMER skriver **Ulla Runesson** om elevens möte med den nya kunskap som skall inhämtas. Vad är avgörande för elevers möjligheter att lära sig i en undervisningssituation och varför lär sig inte barn och ungdomar det vi har avsett att de skall lära sig? Den typen av frågor är ständigt aktuella för lärare, och Ulla Runesson menar, och visar, att om lärare själva forskar kan de också formulera relevanta frågeställningar, och resultaten blir direkt användbara i undervisningen.

I nästa artikel skriver **Björn Andersson** om hur man kan göra praktiken mer teoretisk och teorin mer praktisk. Han beskriver ett försök att åstadkomma detta inom det naturvetenskapliga området. Det handlar om att lärare och forskare tillsammans utvecklar och utvärderar undervisningssekvenser.

Maria Hagberg-Ripellino, Anitha Sedefors och **Sara Lundström** skriver om hur de ensamarbetande bildlärarna genom att bilda nätverk skapade ett gemensamt forum för reflektion kring elevers arbeten och resultat. På ett mycket konkret och praktiskt plan jobbade de fram tydliga betygskriterier, med förankring i den nationella läroplanen. Professor Lars Lindström har medverkat genom att granska artikeln före publiceringen.

Ingrid Mossberg Schüllerqvist och **Christina Olin-Scheller** visar i sin artikel vilka positiva effekter det kan få när lärare tar aktiv del i kunskapsproduktion som rör det egna arbetet. De arbetade i ett projekt om fiktionsförståelse, vilket resulterade i en fördjupning/breddning av begreppet läsförståelse, som i sin tur utvecklade nya former för kunskapsproduktionen.

Aktionsforskning är svår att definiera och avgränsa, det finns många olika sätt att

bedriva sådan forskning på. **Karin Rönnerman** har varit verksam i ett lokalt delprojekt inom projektet Q i förskolan, där Q står för kvalitet. Hennes redovisning av erfarenheterna visar på en tyngdpunkt i dialog och samverkan, där nya styrformer kom att betyda kvalitativa förbättringar i den lokala verksamheten. De organisatoriska stödstrukturerna hamnade i fokus när man skulle utveckla användningen av ny kunskap i förskolan.

Ingrid Carlgren avslutar med en bred genomgång av olika forskningsansatser inom undervisning och utbildning. Hon identifierar ett glapp mellan grundläggande teoretisk forskning och de praktiska verksamheterna, och pläderar för en ökad omfattning av "klinisk" forskning inom skolområdet, alltså en forskning som sker i anslutning till lärares professionella yrkesuppgifter och som handlar om lärande och undervisning ur lärarperspektivet.

TEKNIK, MEDICIN OCH UTBILDNING är de tre pelare som utvecklingen i en kunskapsnation vilar på. Alla tre sektorerna är viktiga för att säkerställa fortsatt välfärd och internationell konkurrenskraft. Därmed borde också tilldelningen av forskningsresurser vara någorlunda jämnt fördelad mellan dem. Så är det tyvärr inte. Vetenskapsrådet, som fördelar de statliga medlen, disponerade drygt 4 000 miljoner kronor 2009, och av dessa gick blott 149 miljoner till utbildningsvetenskapen. Förmodligen skulle väl tilltagna anslag till lokal/praktiknära/klinisk forskning inom skolområdet ge en mycket stor samhällsekonomisk vinst. Bättre fungerande skola ger effekter på i stort sett alla samhällsområden och minskar behovet av korrigerande och kompenserande samhällsinsatser i framtiden.

*Stockholm februari 2011
Solweig Eklund,
redaktör*

